

Zygmunt Perz

"Was soll ich tun? : Gedanken zur christlichen Moral und ihrer Widersprüchlichkeit", Kardinal G.-M. Garrone, München 1972 : [recenzja]

Collectanea Theologica 45/2, 205-206

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Niektóre miejsca w ewangeliach wskazują na to, jak głębokim przeżyciem był wspólny posiłek z Jezusem i jak to przeżycie było udziałem chrześcijan w ciągu pierwszych zebrań eucharystycznych. Charakter Eucharystii jako posiłku został w dużej mierze później zagubiony. Dzisiaj uwydatnia się znów znaczenie posiłku dla tworzenia wspólnoty. Kościół i Eucharystia są ściśle ze sobą związane: Kościół tworzy Eucharystię i Eucharystia tworzy Kościół.

Ze względów ekumenicznych najważniejsze jest może współczesne rozumienie Eucharystii jako ofiary. Opiera się ono na pojęciu pamiętki. Eucharystia jest bowiem pamiętką (anamnezą) śmierci Pana, ale pamiętką stale uobecniająca się i dokonującą wydarzenie Chrystusowe. Stąd mówi się dzisiaj o obecności aktualnej, które to pojęcie ma podkreślić nie tylko statyczną, ale wydarzeniową obecność Chrystusa w Eucharystii. Pojęcia te powracają w teologicznych dokumentach obrazujących zgodność co do pojmowania Eucharystii w różnych Kościołach, takich jak dokument z Windsoru (uzgodnienie anglikańsko-katolickie) czy z Dombes (uzgodnienie między katolikami i reformowanymi języka francuskiego).

Duże ekumeniczne znaczenie ma również pojęcie przeistoczenia, które Sobór Trydencki wprowadził do nauki o Eucharystii. Autor przedstawia usiłowania teologów holenderskich, by to pojęcie uzupełnić przez pojęcie transfiguracji i transfinalizacji. Podaje też za encykliką Pawła VI, *Mysterium Fidei* warunki, aby te pojęcia można było zintegrować do nauki katolickiej.

Na każdym kroku można znaleźć autora o pewną równowagę między świadomością współczesną a tradycyjnym dorobkiem dotyczącym Eucharystii. Widać też staranie, aby ten dorobek zwaloryzować w terminach dostępnych współczesnemu człowiekowi. Stąd szczególne znaczenie książki dla zbliżenia Eucharystii współczesnemu człowiekowi.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Kardinal G.-M. GARRONE, *Was soll ich tun? Gedanken zur christlichen Moral und ihrer Widersprüchlichkeit*, München 1972, Kösel-Verlag, s. 223.

W toczącej się dyskusji wokoło moralności chrześcijańskiej należy odnotować publikację kardynała Garrone, prefekta Kongregacji Wychowania Katolickiego. Nie znaczy to, że kardynał pomyślał swoją książkę jako głos w dyskusji. Jak sam wyznaje, zamierzał raczej ukazać, jak chrześcijanin patrzy dzisiaj na wymogi moralności. Jego zdaniem w obecnym kryzysie moralności, który wynika z całokształtu sytuacji zmieniającego się szybko świata, chrześcijanin niejako instynktownie szuka oparcia w Ewangelii jako punkcie swego wyjścia. Dostojny autor sięgnął więc po nurtujące problemy moralne takie, jak moralność, prawo, ubóstwo, wolność, życie w Chrystusie, hierarchia wartości, zasady a praktyka życia oraz zawierzenie Bogu.

W jego ujęciu moralność chrześcijańska jest paradoksem, który polega na pozornych sprzecznościach: miłości i prawa, bogactwa w ubóstwie, mocy w słabości, czy takim zaleceniu jak: „Bądźcie roztropni jak węże, a nieskazitelni jak gołębice”. Ten paradoks moralności chrześcijańskiej zostaje wyznaczony ostatecznie przez „grzeszność człowieka” i „miłość Boga”, a kluczem do jego rozwiązywania jest dzieło wcielenia i zbawienia w Chrystusie. Kardynał opowiada się zdecydowanie za nieporównywalnością moralności chrześcijańskiej z jakimkolwiek systemem ludzkiej moralności; poza zasłoną podobieństw kryje się bowiem istotna różnica: moralność chrześcijańska posiada swoje uzasadnienie w wierze w Boga, który jest miłością.

Paradoksów nie rozwiązuje się przez opowiedzenie się po stronie jednego z przeciwników z wykluczeniem drugiego, lecz przez odniesienie do wyższej zasady. Drżmiące w człowieku dążenie, aby „stać się równym Bogu” może zostać osiągnięte jedynie na drodze pokory i postuszeństwa przez pójście za Chrystusem. Ubóstwo w duchu Ewangelii to właściwa postawa wobec świa-

ta, która polega na bogactwie i mocy miłości zniewalającej do wyrzeczenia. Gwarantuje zaś prawdziwą wolność człowieka, wyzwalając go ze skażenia. Wolność spoczywa u podstawy moralności i jest celem, dlatego też ideałem jest nie tyle wychowanie „przez” wolność, a raczej „ku” wolności. Konflikt między tym, co „stare” i „nowe”, przezwycięża się przez żywą Tradycję w Kościele, która jest właściwie obecnością żywego Boga. Zasadą nadrzędną w ujęciu autora jest misterium Chrystusa, wola i miłość Boga, a paradoks, jaki istnieje między moralnymi zasadami, które są odbiciem zobowiązującej rzeczywistości w naszym umyśle a postępowaniem, które jest niepowtarzalną twórczością, rozwiązuje się w autentycznej moralności chrześcijańskiej przez zaufanie Bogu, który daje zrozumienie i moc wykonania. Bez tej postawy nie ma moralności chrześcijańskiej.

Książka kardynała Garrone świadczy o dojrzałości przemyśleń ożywionych duchem głębokiej wiary i prowadzi na głębie nurtujących aktualnie problemów, ukazując zarazem drogę ich rozwiązywania w oparciu o Ewangelię. Jest swoistego rodzaju przewodnikiem, który może posłużyć jako wprowadzenie do moralności chrześcijańskiej, a dla teologa i moralisty może stać się drogowym wskazaniem w jego własnych wędrówkach po trudnym terenie moralności.

ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

Sexualität und Gewissen, wyd. Alexander Gross i Stephan H. Pfürtner, Mainz 1973, Matthias—Grünewald—Verlag, s. 168.

Współczesny kryzys tradycyjnych postaw i struktur obyczajowych przejawia się między innymi w narastającym rozdźwięku między praktyką życia moralnego a normami, które uważano dotąd za zobowiązujące w sumieniu. Szczególnie jaskrawo ujawnia się to w zakresie spraw związanych z życiem seksualnym. Wobec kryzysu moralności „obiektywnej” na szczególną uwagę zasługuje odpowiedzialna rola sumienia. Nasuwa się pytanie, w jakiej relacji pozostaje ono do płci i życia seksualnego. To właśnie pytanie stało się przedmiotem popularnonaukowej sesji, zorganizowanej przez Jugendakademie Walberberg w 1972 roku. Materiały tej sesji opublikowano w przedstawionej publikacji. Złożyły się na nią referaty, streszczenia dyskusji oraz podsumowanie sesji dokonane przez S. H. Pfürtnera. Na referentów poproszono przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych oraz inspiracji światopoglądowych. Z założenia miała to być sesja interdyscyplinarna, dlatego też oprócz wypowiedzi moralistów (Fr. Böckle, St. H. Pfürtner) i lekarza-przyrodnika, publikacja zawiera naświetlenie problemu „seksualność a sumienie” z punktu widzenia psychoanalizy i pedagogiki społecznej. Rozważania z zakresu tych ostatnich dyscyplin dominują praktycznie w publikacji, tak że problem normatywności, a więc etyczny punkt widzenia został stosunkowo skromnie potraktowany, ujawnił się zaś zwłaszcza w ramach dyskusji.

Organizatorom chodziło o możliwie wszechstronne ukazanie problematyki, omówiono więc takie zagadnienia jak: możliwość regulacji instynktu seksualnego, model osoby według psychoanalizy, psychoseksualne podstawy rozwoju i formacji sumienia, pćciowość a indywidualność, homoseksualizm, przestępstwa seksualne, wychowanie w rodzinie i poza nią, seksualność i sumienie a życie społeczne oraz postawa wyznań religijnych wobec tej problematyki.

Jak już zaznaczono, w publikacji dominuje analiza stanu faktycznego w świetle badań psychoanalizy oraz pedagogiki społecznej. Jeśli chodzi zaś o normatywny punkt widzenia to podkreślono prawie wyłącznie konieczność wdrażania do krytycznej postawy wobec norm łącznie z ogólnikowym postulatem humanistycznego wychowania w sprawach seksu. Mimo wzmiankowanych zastrzeżeń autorów z uwagi na niewystarczalność dotychczasowych osiągnięć nauk szczegółowych daje się zauważyć w publikacji tendencja usprawie-